ONLINE

USVES

Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu

International Symposium on Social Sciences and Educational Sciences

TAM METİN KİTABI

CONFERENCE PROCEEDINGS

2020

9-10 EKİM

www.usves.com.tr

Uluslararası Sosyal Bilimler
ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu
International Symposium on Social Sciences and Educational Sciences

2. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER VE EĞİTİM BİLİMLERİ SEMPOZYUMU(USVES) TAM METİN KİTABI

ISBN: 978-625-7813-24-2

Yayın Editörü

Arş. Grv. Tuğrul Gökmen ŞAHİN

Kapak Tasarımı

Bülent Polat

Erişime Açıldığı Tarih

4.11.2020

Asos Yayınevi

1.baskı

Adres: Çaydaçıra Mah. Hacı Ömer Bilginoğlu Cad. No: 67/2-4/MERKEZ/ELAZIĞ

Telefon: 0532 643 75 23

Mail Adresi: asos@asosyayinlari.com

Web: www.asosyayinlari.com

İnstagram: https://www.instagram.com/asosyayinevi/

Facebook: https://www.facebook.com/asosyayinevi/

Twitter: https://twitter.com/Asosyayinevi

USVES
Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu
International Symposium on Social Sciences and Educational Sciences

Sempozyum Onursal Başkanı

Rektör

Prof. Dr. Mehmet Dursun Erdem

Uluslararası Balkan Üniversitesi

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Nesrin Sis

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Dr. Hasan Aydemir

Dr. Salim Durukoğlu

Dr. Salih Tellioğlu

Dr. Bahtiyar Bahşi

Dr. Gülşah Mete

Dr. Bahar Suvacı

Dr. Yalçın Karalı

Dr. Bilal Tunç

Arş. Gör. Tuğrul Gökmen Şahin

Uzm. Muhammet Özcan

Uzm. Bülent Polat

USVES
Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu
International Symposium on Social Sciences and Educational Sciences

Sergi Değerlendirme Kurulu

Prof. Ljubica Jocic Knezevic

Doç. Dr. Fahrettin Geçen

Assoc. Prof. Melinda Kostelac

Dr. Öğretim Üyesi B. Burçak Erdal

Küratörler

Doç. Dr. Fahrettin Geçen

Dr. Öğretim Üyesi B. Burçak Erdal

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Abuzer Akgün - Adıyaman Üniversitesi

Prof. Dr. Adnan Tepecik - Başkent Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Kara - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Yatkın - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Anastassiya Golovnija - Belarus State Art University

Prof. Dr. Beyhan Kanter - Mardin Artuklu Üniversitesi

Prof. Dr. Cemile Hesenzade - Azerbaijan State Academy of Sciences

Prof. Dr. Cengiz Şengül - Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Süleyman Cem Şaktanlı - Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Prof. Dr. Cevdet Kılıç – Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Esra Mert - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Fuat Salayev - Azerbaijan State Academy Of Arts

Prof. Dr. Hasan Kavruk - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Hatice Şahin - Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin Elmas - Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. İlhan Erdem - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Kazim Hadzimejlic - Academy of Fine Art Sarajevo

Prof. Dr. Kerime Üstünova - Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Leyla Karahan - Gazi Üniversitesi

Prof. Ljubica Jocic Knezevic - University of Belgrade, Serbia

Prof. Dr. Mahmut - Tekin Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Nuri Gömleksiz - Fırat Üniversitesi

Prof. Dr. Meliha Yılmaz - Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Mesut Aydın - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Natik Aliyev - Azerbaijan State Academy of Arts

Prof. Dr. Orhan Cebrailoğlu - Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Recai Karahan - Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Prof. Dr. Recep Dündar - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Sabahattin Devecioğlu - Fırat Üniversitesi

Prof. Dr. Sedat Cereci - Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Prof. Dr. Shukhrat Abdumalikov - Uzbekistan State of Art University

Prof. Dr. Şerif Ali Bozkaplan - Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Viktoria Serzhanova - University of Rzeszow

Prof. Dr. Zeki Kaymaz - Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Zeki Taştan - Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Doç. Dr. Afet Aslanova - Azerbaijan State Fine Arts University

Doç. Dr. Aziz Erkan - Sinop Üniversitesi

Doç. Dr. Bahar İşigüzel - Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Doç. Dr. Bilal Tunç - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Doç. Dr. Bülent Cercis Tanrıtanır - Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Doç. Dr. Etem Yeşilyurt - Akdeniz Üniversitesi

Doç. Dr. Eylem Güzel - Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Doç. Dr. Fatih Özek - Fırat Üniversitesi

Doç. Dr. Gökçen Şahmaran Can - Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Doç. Dr. Halil Tokcan - Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi

Doç. Dr. Hasan Aydemir - İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. Kemal Vatansever - Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Doç. Dr. Melinda Kostelac - Rijeka University

Doç. Dr. Ramazan Yirci - Sütçü İmam Üniversitesi

Doç. Dr. Tülay Çulha - Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. Ünal Taşkın - Adıyaman Üniversitesi

Doç. Dr. Yasin Doğan - Pamukkale Üniversitesi

Doç. Dr. Bengü Hırlak - Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Doç. Dr. Betül Altay Topçu - Kayseri Üniversitesi

Doç. Dr. Bora Göktaş - Bayburt Üniversitesi

Doç. Dr. Yavuz Akçi - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Fatoş Uncu - Fırat Üniversitesi

Dr. Bahar Suvacı - Anadolu Üniversitesi

Dr. Başak Kasa Ayten- İnönü Üniversitesi

Dr. Recep Özdemir - Adıyaman Üniversitesi

Dr. Arif Yıldız - Adıyaman Üniversitesi

Dr. Bahtiyar Bahşi – İnönü Üniveristesi

Dr. Burak Telli - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Dr. Ebru Onurlubaş - Trakya Üniversitesi

Dr. İbrahim Akkaş – Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Dr. Kürşat Yusuf Aytaç - Adıyaman Üniversitesi

Dr. Limüna Akbarova - Azerbaijan State Academy Of Arts

Dr. Melih Görgün - Yeditepe Üniversitesi

Dr. Muhammet Zincirli - Fırat Üniversitesi

Dr. Mustafa Uğraş - Fırat Üniversitesi

Dr. Salih Tellioğlu - Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Dr. Sedat Erol - Adıyaman Üniversitesi

Dr. Sevim Güllü - İstanbul Üniversitesi

Dr. Türker Barış Bulduk - Adıyaman Üniversitesi

Dr. Usama Abdulrahman Abdulaleem - Egypt Helwan Universitesi

Dr. Yahya Hiçyılmaz - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Dr. Yalçın Karaca - Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Dr. Yalçın Karalı – İnönü Üniversitesi

Dr. Aybüke Yalçın - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Dr. Bilge Güler - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Hüseyin Çiçeklioğlu - Mersin Üniversitesi

Dr. İnci Erdoğan Tarakçı - Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Dr. Kazım Kılınç - Batman Üniversitesi

Dr. Mert Özgüner - Adıyaman Üniversitesi

Dr. Sevgi Sümerli Sarıgül - Kayseri Üniversitesi

Dr. Zeynep Özgüner - Hasan Kalyoncu Üniversitesi

USVES
Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu
International Symposium on Social Sciences and Educational Sciences

İçindekiler

Eleştirel Okuryazarlık Kapsamında Yayınlanan Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme 10

Küresel Kriz ve Avrupa Borç Krizinin Değerlendirilmesi 28

Bilge Karasu'nun Roman ve Öykülerinde Ölüm Temi 45

Sosyolojik Bağlamda Yaşlılık ve Sosyal Dışlanma 56

Derleme Sözlüğü'nde Yer-Yön Sözleriyle Oluşturulan Birleşik Fiiller 69

Türkiye'de Göç ve Kentleşme Üzerine Bir Değerlendirme 83

Milet İşi Seramiklerin Çini Lisans Eğitiminde Üretim ve Uygulaması 93

Özel Okul Yöneticileri Ve Öğretmenlerinin Yetenek Yönetimi Kültürü ve Boyutlarına İlişkin Görüşleri 107

Avrupa Birliği Eğitim-Öğretim 2020 Hedefleri Çerçevesinde Türkiye'de Okuldan Erken Ayrılma Durumunun Eğitim Politikaları Bağlamında Değerlendirilmesi 128

Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Uzaktan Eğitim Ortamında Yürütülmesine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri 151

Asenkron Ders Videolarının İzlenme Sürelerinin İncelenmesi 169

Çankırı Kadın Başlıkları 182

Amasya Yassıçal Çuha Dokuması 201

Kurumsal Gelişim Ve Jandarma Genel Komutanlığı 218

Balkondan Balkona 229

Jose Saramago'un "Mağara" Romanında Bir Modern Distopya: Merkez 242

Dönüşümcü Liderlik Tarzının Örgüt Sağlığına Etkileri 252

Yenilikçi Finansman Yöntemi Olarak Yeşil Tahviller: Küresel Yeşil Tahvil Piyasası 261

Green Bonds 102: A Brief History of Green Bonds 275

Tercüme-İ Mir'âtü'l-Ma'ânî'de Eski Anadolu Türkçesi İzleri 277

Bir Valinin Düşünce Dünyası: Ali Cemal Bardakçı 289

Osmanlı Devleti'nde Tahmis-İ Âşar Usulü'nün Tercih Nedenleri 302

Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımları Çerçevesinde Eba Tv Türkçe Dersi Video İçeriklerine Yönelik Bir Değerlendirme 314

Mehmed Âkif'in Safahat'ında Başlık Kullanımı -Arapça Ve Farsça Beyitler-.... 341

Üniversite Öğrencilerinin E-Öğrenme Stillerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 351

Avrasya Perspektifinde Avrupa Birliği ve Rusya İlişkilerinde 363

Ontolojik Güvenlik İkilemi 363

Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Coğrafi Beceriler ve Beceri Öğretiminde Yerel Coğrafya 377

Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğretmenlerin Tamamlayıcı Ölçme Ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Durumları Ve Karşılaştıkları Sıkıntılar.... 397

İbn Nübâte El-Mısrî ve Divânı 409

Türkiye Türkçesinde "Kayma" Yoluyla Oluşan Zarflar: Sosyal Medya Örneği 418

Nigâr Oturakçı Orbay 418

Hollywood Sinemasında İdeolojik Görsel Dijital Tarih Yazımı; 300 Spartalı Filmi 426

Tanzimat Dönemi'nde Osmanlı Yerel Meclislerinde Seçim Sistemi ve Mehmed Hurşid Paşa'nın Layihası 437

Prınceton Üniversitesi Sanat Müzesi'nde Bulunan İznik Çini ve Seramikleri 449

Deneysel Tipografide "Leke" Algısı ve Tasarım İlkeleri Bağlamında Kompozisyona Kattığı Estetik Değerler 463

Spor Eğitimli Üniversite Öğrencilerinde Fair Play Davranışının Araştırılması .. 476

Tasarım Stüdyosu Araçlarının Çevrimiçi Bağlamda Yeniden Değerlendirilmesi 484

Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Yerine Yüz Yüze Eğitimi Yeğleme veya Yeğlememe Gerekçelerinin İncelenmesi 495

Küreselleşme Perspektifinde Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk 504

Sevgi Soysal Romanlarında Toplumsal Ayarlanmışlık ve Yabancılaşmaya Edebiyat Sosyolojisiyle Bir Bakış 525

Bozkırın Direniş Örgütü: Ankara Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti..... 538

Johnson Tsang ve Figüratif Seramik Heykelleri 559

Jon Almeda ve Minyatür Seramikleri 578

Kültürel Coğrafya: Türk Halk Hikâyelerinde Mekân 590

Türkiye Cumhuriyeti'nin Batılı Büyük Güçlerden Birisiyle Yaptığı İlk Antlaşma: 1928 Türk-İtalyan Antlaşması 617

Savaş yaralanmalarında extremite koruyucu cerrahiler 638

TTK M. 1423 Kapsamında Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Etmesi 645

Türkiye, İngiltere ve Avustralya'da Okutulan Tarih Ders Kitaplarında ''Çanakkale Savaşı'' 654

Voyant Tools İle Çevrimiçi Metin Analizi 670

USVES
Uluslararası Sosyal Bilimler
ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu
International Symposium on Social Sciences
and Educational Sciences

Bir Valinin Düşünce Dünyası: Ali Cemal Bardakçı

Hasan Dinçer*

Özet

Ali Cemal Bardakçı, 1887 yılında Balıkesir Burhaniye'de doğdu. 1909'da 1909'da Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'den mezun oldu. Çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. Başarılı bir yönetici ve Milli Mücadele taraftarı olması sebebiyle 1919'da Milli Hükümet tarafından Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne atandı. Kurtuluş Savaşı yıllarında, mezhep temelinde karışıklıkların çıkma ihtimali olan Çorum'da görevlendirildi. Alevileri yakından tanıdı. Çorum'da toplumsal bütünleşmeyi sağladı, halkın TBMM'ne bağlanmasında katkıları oldu. Şey Sait Ayaklanması'ndan sonra Diyarbakır'a vali olarak atandı. Feodal toprak yapısının sonuçları olan sorunları çözmeye çalıştı. Halkta devlete güven duygusunu oluşturmak amacıyla, köylülerin ağalarca gasp edilmiş topraklarının iadesi için başarılı çalışmalar yaptı, halkla samimi ilişkiler kurdu. TBMM'nin, ülke genelinde otorite kurma ve ülkeyi bağımsızlığa kavuşturmaya dönük faaliyetler bütününe, Ali Cemal Bardakçı başarılı idareciliğiyle katkıda bulundu. Yazdığı eserlerde Türk tarihini yönetim, din, halk cephelerinden ele aldı.

Anahtar Kelimeler: Ali Cemal Bardakçı, Ankara, Çorum, Diyarbakır.

Thought World Of A Governer: Ali Cemal Bardakçı

Abstract

Ali cemal Bardakçı was born in 1887, Balıkesir, Burhaniye. He graduated from Faculty of Political Science of the University (Mekteb-i Mülkiye-i Sahane) in 1909. Bardakçı served as a district governer in several districts. He was appointed as the directorate of security of Ankara in 1919, since he has proved to be a successful administrator and was an advocate of the Turkish War of Independence. During the times of Turkish War of Independence, he was assigned to Çorum, where secterian conflicts were likely to arise. Bardakçı became familiar with the Alevi community and thanks to his efforts Çorum achieved a social coalescence. He also contributed to the gaining the support of the people for the Government of Grand National Assembly of Turkey. He was appointed as the governer of Diyarbakır after the Sheikh Sait Revolt. He tried to resolve the problems that steemed from the feudal land system. In order to create a feeling of trust for the state in the people, he returned the lands, which were usurped earlier by the landlords, back to the peasants. He also established a close and sincere relationship with the people. Ali Cemal Bardakçı contributed to the Turkish Grand National Assembly's efforts to gain independence as a country and establish its authority over the country, with

* Dr. Öğr. Gör, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (hdincer@ankara.edu.tr), (https://orcid.org/0000-0002-4289-9953).

his successful administration. He discussed the Turkish history in terms of administration, religion and people in his books.

Keywords: Ali Cemal Bardakçı, Ankara, Çorum, Diyarbakır.

Giriş

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında başlayan işgaller karşısında Padişah ve İstanbul Hükümeti'nin silahlı mücadeleyi reddeden tutumu, Anadolu'da Mustafa Kemal liderliğinde bağımsızlığı, örtük bir biçimde de olsa halk egemenliğini, hedef tutan bir hareketin doğuşunu hazırladı.[1]

Kongrelerle başlayıp Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışıyla, bütünleşmiş ve meşru zemine yaslanmış olan Türk'ün mücadelesi, birçok niteliği yanında, kurtuluşu amaçlayan kişilerin kurumsal düzeyde birleşmesi olarak da görülebilir. İşgal edilmiş Türk topraklarında, vatansever bir telgraf memuru, halkı örgütleyen bir defterdar, dirayetli bir kaymakam, dağıttığı beyanname ile halkı uyaran bir öğrenci, kurtuluşa yönelen çabalar bütününün kıymetli birer parçasıdır.

Kaymakam Ali Cemal (Bardakçı) Bey, Kurtuluş Savaşı'nı yöneten kadronun Ankara'ya gelmesine yakın günlerde, başarılı idarecilik geçmişi ile Milli Hükümet'in iki numaralı resmi kararnamesi ile Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne getirilmiş, izleyen yıllarda kritik gelişmelerin yaşanabileceği, sosyal yaraların sarılarak halkta devlete güven duygusunun yeniden tesis edilmesi gereken şehirlerde görevlendirilmiştir.

Sempozyum bildirisi olarak hazırlanan bu yazıda, Ali Cemal Bey'in kaymakam ve vali olarak görev yaptığı yerlerde hangi sorunlarla karşılaştığı, nasıl çözümler ürettiği, özellikle de idareciliğini yönlendiren fikir dünyası, yazdığı eserler bağlamında ele alınacaktır. Düşüncelerinin ana çizgileri betimlenirken, Kurtuluş ve Kuruluş bütünü içindeki katkısı yorumlanmaya çalışılacaktır.

Ankara'da Genç Bir Kaymakam

Ali Cemal (Bardakçı) Bey, 1887 yılında Balıkesir Burhaniye'de tüccar Osman Hakkı Efendi'nin oğlu olarak doğdu. Annesi Ayşe Hanım'dır. İlköğrenimini Burhaniye Rüştiyesi'nde, orta öğrenimini Bursa İdadisi'nde tamamladı, 1909'da Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'den mezun oldu. 1909 yılında Bursa Vilayetinde (Valilik) maiyet memuru olarak çalışmaya başladı. Ardından sırasıyla çifteler Nahiye Müdürlüğü, Mihalıççık Kaymakamlığı, Kalecik Kaymakamlığı, Çorum Mutasarrıflığı, Çankırı Mutasarrıflığı, Denizli Valiliği, Diyarbakır Valiliği, Elazığ Valiliği, Çorum Valiliği ve Konya Valiliği görevlerini yürüttü.[2]

---

[1] Kurtuluş Savaşı'nın başlama koşulları ve sürdürülme sürecinin etraflı anlatımı için: Gazi Mustafa Kemal Atatürk, **Söylev**, (Basıma Hazırlayan: Hıfzı Veldet Velidedeoğlu), 3 Cilt, 11. Basım, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1982.

[2] İdari lüzum gerekçe gösterilerek 28.12.1938 tarihinde Konya Valiliği'nden Dahiliye Vekaleti emrine alınmış, 18.02.1939 tarihinde de emekli edilmiştir. 1981 yılında vefat etmiştir. Ali Galip Baltaoğlu, "Atatürk'ün Seçkin Bir İdarecisi Ali Cemal Bardakçı", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 1994, Sayı: 1, s. 267-268.

Türk halkının kurtuluş mücadelesi yürüttüğü dönemde ve devamında önemli görevler üstlenen Ali Cemal Bey, yaşadıklarını, yöneticiliğine yön vermiş olan fikirlerini yazdığı eserler ile kalıcı kılmıştır. Doğaldır ki, sadece çok önemli bulduklarını kaleme almıştır. Dolayısıyla, kitaplarında çalıştığı ilçe veya illerin tamamına dair bilgilere tesadüf edilememektedir. Önem derecesine göre kendi yaptığı seçme takip edildiğinde yirmi yedi yaşındaki Ali Cemal'i, Eskişehir Çifteler'de Nahiye Müdürü olarak, yaşadığı toplumu daha iyi tanımasına teşvik edecek bir olayın içinde buluruz. 1914 yılında göreve başladığı Çifteler'de, Topkaya Köyü'ne gitmeleri gerektiğinde kendisine eşlik eden jandarma eri Faruk, köy sakinlerinin Kızılbaş olduğunu, onlara her türlü kötülüğü yapabileceğini belirterek Ali Cemal'i caydırmaya çalışmıştır. Köylüler Ali Cemal Bey'i çok iyi ağırlamış, bir hükümet temsilcisinin haklarındaki dedikodulara aldırmadan köylerinde kalmasından ve onlarla samimice konuşmasından hoşnut olmuşlardır. Ali Cemal Bey, köylülere dair intibaını *"Alevi-Kızılbaş-Rafizi denilen insanlarla ilk defa... karşılaşmıştım. Su katılmamış Türk olduklarına kati kanaat hâsıl ettiğim bu adamlara Kızılbaş denilmesi sebebini ve Aleviliğin mahiyetini düşünmeye, esaslı bir surette tetkike başladım."*[3]

On dört ay çalıştığı Çifteler'den sonra üstlendiği Mihalıççık ve Kalecik Kaymakamlığı görevlerini; *"Muvaffak olmuş ve amirlerimin teveccühlerini kazanmıştım"* şeklinde değerlendirmektedir. Haymana Kaymakamlığı sırasında ilçe ve çevresinde köylülerin özellikle büyük ve küçükbaş hayvanlarına musallat olan Memo Çetesi ve Abbas Çetesi ile başarıyla mücadele etmiş, iki aya varmadan mensuplarını yakalayarak emniyeti tesis etmiştir.[4]

Türk Kurtuluş Savaşı'nın başladığı 1919 yılında Ali Cemal Bey Haymana Kaymakamı'dır. Ulusal Hükümet'in Ankara Valiliği'ni üstlenen Yahya Galip Bey, Ali Cemal Bey'i Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne atadı. Mondros sonrası Ankara'ya İngiltere ve Fransa'nın irtibat subaylarının gelmesiyle şehirdeki Gayrimüslimler taşkınlıklara başlamışlardı. Vali Bey'in ifadesiyle: *"..... akşamdan ... sonra kafaları tütsülerler, önlerine laternaları alıp sokağa fırlarlar. ... Bostanlarda içerler ve silahlarını ateşlerler..."* Yahya Galip'in Ali Cemal'den beklediği Ankaralıları laterna gürültüsünden kurtarması, devlet otoritesinin bulunduğunu göstermesiydi. Genç Emniyet Müdürü'nün çabası ile bir hafta sonunda *"ortalıkta ne laternalar ne silah sesleri ve ne de sokaklarda İngiliz ve Fransız komiserlerine güvenerek serkeşlik edenler kalmıştı!"*[5] Takip eden günlerde Ankara'daki yabancı subaylar Boiseux ve Vitol bazı Gayrimüslimlerin şikâyetlerini kendisine ilettiklerinde; *"Bulundukları yer, mütarekede sayılan işgal bölgelerinden değildir ve eğer fazla ısrar ederlerse kendilerini de savunmak zorunda kalacakları bir olay çıkacaktır."* karşılığını vermiştir.[6] İki subay bir şey söylemeden geri dönerler.

Ankara'da bulunan 20. Kolordu'nun ve Vali Bey'in kararıyla, Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne mensup 75 kişi, Ulusal Hükümet'e karşı ayaklanacakları ihbarıyla tutuklanmıştı. Emniyet Müdürü Ali Cemal Bey, İstanbul Hükümeti'nin Anadolu Hareketi'ne öncülük edenleri İttihatçılıkla suçladığını, İttihatçı-İtilafçı kavgasının anılardaki tazeliği de göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu tutuklamaların, İstanbul Hükümeti'nin gerçek dışı propagandalarını doğrulayacak bir hata olacağını

[3] Cemal Bardakçı, **Anadolu İsyanları**, Koşkun Basımevi, İstanbul, 1940, s. 51.
[4] Bardakçı, **Anadolu ...**, s. 8.
[5] İlhan Bardakçı, **Taşhan'dan Kadifekale'ye**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1975, s. 63
[6] Ilhan Bardakçı, **a.g.e.**, s. 66.

belirtmiş, Vali Bey'i ve Kolordu Komutan Vekili Yarbay Mahmut Bey'i ikna ederek Hürriyet ve İtilafçıların salıverilmesini sağlamıştır.[7]

Ali Cemal'in Emniyet Müdürü iken gerçekleştirdiği diğer önemli faaliyeti, 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelen Mustafa Kemal ve beraberindekileri Haymana'dan getirdiği atlı birliklerle karşılamış olmasıdır.[8] Ali Cemal, Mustafa Kemal'in kent merkezinde yaptığı konuşmanın üzerindeki etkisini; *"Gördüm ki bu çelik mavisi gözlerden azim ve iman alevleri saçılıyor. İçimde kuvvetli bir inanç belirdi. Çorum ve Yozgat olayları karşısında mücadele ettiğim günlerde..... cesaretim sarsılmaz hale geldi."*[9] biçiminde ifade etmiştir.

Ali Cemal Bey Çorum'da

Ankara Hükümeti, 1921 yılında Haymana Kaymakamı Ali Cemal Bey'i iki numaralı kararname ile Çorum'a mutasarrıf olarak atadı. İstanbul Hükümeti'nin ve işgalcilerin Anadolu Hareketi'ni yalnızlaştırma ve otoritesiz kılma amacıyla teşvik ettiği, desteklediği ayaklanmalar TBMM'nin açılışından sonra artmıştı.

Ali Cemal, yoğun Alevi nüfus barındıran Çorum'da, Ankara Hükümeti'nin Alevileri kıracağı şeklindeki propagandaların, bir isyana sebep olabileceğini, Milli Hükümet'in var olan zorluklarını arttıracağını fark etmişti. Çorum halkı üzerindeki manevi etkisini düşünerek, Çelebi Cemalettin Efendi ile görüşmek üzere gizlice Hacıbektaş'a gitti. Ali Cemal Bey, birkaç gün Çelebi ile görüşememiştir. Kısa zaman zarfından Hacıbektaş'ta, dört farklı hükümet diye tanımladığı, gruplaşmaların olduğunu kavramış, bu bilgiyi kullanarak ve üst düzey bir devlet memurunun gelmesinin Çelebi'de uyandıracağı tedirginliği de kullanarak, Çelebi ile görüşebilmesini hızlandıracak hamleler yapmıştır.[10]

Zorlukla başlayan görüşmeleri giderek sıklaşmış, sohbetlerde Cemalettin Efendi, Ali Cemal'in Alevilik, İslam'da bölünmeler, Hacı Bektaş Veli, Türk Aleviliği, İran Şiiliği gibi konulardaki izahatını keyif ve dikkatle dinleyen taraf olmuştu. Cemalettin Efendi'de Ali Cemal'e dair samimi bir güven duygusu oluşmuş, hatta Çelebi'nin Ramazan münasebeti ile Mustafa Kemal'e göndereceği telgrafı Mutasarrıf Bey yazmıştır.

Çelebi'nin, Kurtuluş Savaşı bittiğinde padişahın yerinde kalıp kalmayacağı sorusunu Ali Cemal, *"Padişah değil padişahlık da kalmayacak"* biçiminde cevaplamış, Cumhuriyetin, Laikliğin tesis edileceği anlamına gelen öngörülerde bulunmuştur.

---

[7] İlhan Bardakçı, **a.g.e.**, s. 66-70

[8] Necdet Aysal, "Milli Mücadelede Mustafa Kemal Paşa ve Ankara", **İkinci Ulusal Sakarya Zaferi ve Haymana Sempozyumu**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2015, s. 4-6; Ali Cemal Bey'i, Haymanalı atlılarla Mustafa Kemal'i 27 Aralık 1919'da karşılarken gösterir fotoğrafa Ekler kısmında yer verilecektir. Ankara Üniversitesi, **Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi**, FK. 36, G. 26, B. 26 001.

[9] Ilhan Bardakçı, **a.g.e.**, s. 73.

[10] Cemal Bardakçı, **Alevilik-Ahilik Bektaşilik**, 4. Basım, (Yayın Yeri Yok), Ankara, 1970, s. 11-18.

Ali Cemal, Alevilere dair yaygın-yanlış kanaat ve yargıların silineceği günlerin gelmesi ümidini ifade eden Cemalettin Efendi'ye bu yolda çalışacağını vaat etmiş, nitekim Çorum'da Alevilerin yaptıkları gizli dinsel toplantılara katılmış, daha sonra Alevilere ilişkin eser yazmıştır.

Ali Cemal Hacıbektaş seyahatinin sonuçları hakkında, Çelebi'nin Milli Mücadele'de yer alacaklarını beyan ettiğini dolayısıyla, milli davaya bağlandıklarını ifade etmiştir. Devam eden günlerde Çorum'da halkın Ulusal Mücadeleye daha istekli katkısında, Koçgiri[11] İsyanı'na Çorum ve civarı ahalisinin katılmamasında Çelebi'nin Alevilere dönük "*Çorum Mutasarrıfının sözünden çıkmayınız*" telkininin büyük etkisi olduğunu vurgulamıştır.[12]

Çorum'a döndükten sonra Ali Cemal Bey, ilin bütün ilçelerine gönderdiği beyannameler, doğrudan temas ve konuşmalar yoluyla halkı Milli Mücadele'ye meylettirmek için yoğun çaba harcamıştır. Çorum ilçelerine gönderdiği 19 Mayıs 1920 tarihli telgrafta, ülkenin içinde bulunduğu koşulların hassasiyetine dikkati çekmiş, bozgunculara dikkat edilmesini öğütlerken, işgalcilere karşı mücadele edilmemesi halinde Türkiye'nin mahvolacağını, böylece dünyada Müslümanlığın kalmayacağını vurgulamış, kurtuluş için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne uymanın gerekliliğini işaret etmiştir.

Mutasarrıflığı döneminde cereyan eden ve Çorum'a da yıkıcı etki yapma olasılığı olan önemli bir olay da Yozgat Ayaklanması'dır. Kısa aralıklarla iki kez gerçekleşen ayaklanmada, isyancıların Çorum'a saldırma olasılığı çok yüksektir. Mutasarrıf Ali Cemal, Çorum halkını birleştirmek ve şehri savunma gücü oluşturabilmek amacıyla, kentin önde gelenleriyle Hükümet Konağı'nda toplantı yapmış, Müdafaa-i Hukuk Heyeti'nin insan ve nakit açısından güçlenmesi için çabalamış, Mecitözü, İskilip, Osmancık, Zile, İskilip, Alaca, Sungurlu ilçeleri, Çorak Nahiyesi, Ankara, Amasya, Yozgat, Çankırı ile yoğun yazışmalar yapmıştır. Halkın dikkatini, ayaklanmaya öncülük eden Çapanoğulları'nın amacının eski derebeyliklerini kurmak ve halka zulmetmek oldukları gerçeğine çekmiştir. Halkın desteği ile Mutasarrıf'ın başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Zira şehri savunacak silahlı milis birlikleri oluşturulmuş, hiç kimsede ümitsizlik eseri ve asilere taraftarlık belirtisi görülmemiştir.[13]

Yozgat İsyanı günlerinde eşi Nuriye Hanım'ı ve kızı Suzan'ı bazen evin yüklüğünde saklayan Ali Cemal Bey, Çorumluların, gerçekte kaçıp kaçmadığını anlamak amacıyla, görünürde sohbet bahanesiyle evine geldiklerini fark etmiş, çarşıyı gezerek, sıklıkla dükkânlarda oturup sohbet ederek üzerindeki şüpheleri gidermiştir.

Ayaklanma günlerinde psikolojik mücadele yöntemlerine de başvurmuş, Ankara'dan iki top ve mitralyözlerle donatılmış olarak Refet Bey'in yola çıktığı, Çorum'a gelmekte olduğu bilgisini yaymıştır. Oysa ne gelen vardır ne giden.[14]

---

[11] Hafik, Zara, İmranlı, Suşehri, Refahiye, Kemah, Divriği, Kangal, Ovacık, Kuruçay ilçeleriyleHamo, Zımara bucakları ve bunları çevreleyen 135 köyü kapsayan alanda yaşayan Türkçe konuşan Alevi Koçgiri aşiretinin 6 Mart 1921 başlattığı ayaklanma. İsyan 17 Haziran 1921'de bastırılmıştır. Türk İstiklal Harbi, VI. C, **İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1974, s. 259-281.

[12] Bardakçı, **Alevilik ...**, s. 52.

[13] Bardakçı, **Anadolu...**, s. 168.

[14] İlhan Bardakçı, **a.g.e.**, s. 111.

Aynacıoğulları Ayaklanması[15] sırasında Çorum'un bütün köylerinden hayvan nallarını toplatması, Kaymakam vesikası ile nallama yaptırabilme kuralını uygulaması, Ali Cemal'in, ayaklanmanın sonlanmasına bir derece katkı yapan, ilginç tedbirlerindendir.[16]

Çorum Mutasarrıfı, zorlu günlerde halkına olan güvenini arttıran gelişmelere de tanık olmuştur. Tekâlif-i Milliye Emirleri'nin halka duyurulduğu günün akşamını uykusuz, sıkıntılı ve buhran dolu saatler olarak geçiren Ali Cemal; *"Ertesi sabah pencereden bakarken ağlar... Köylü nesi var nesi yoksa getirip Hükümet meydanının ortasına bırakıp yığmıştır. Bulguru, tarhanası, yamalı elbiseleri pabuçları, atları ve arabaları."*[17]

Ağalık Sistemi ile Mücadele

Ali Cemal Çorum'dan sonra Çankırı ve Denizli Mutasarrıflığı yapmış, 1925 yılında da Diyarbakır'a vali olarak tayin edilmişti. Önceki görev yerlerindeki tanıklıkları, sorunları çözme çabası Aleviliğe ilişkin bilgisini geliştirme ve pratiğe uygulama yönünde Ali Cemali nasıl yönlendirmişse, Diyarbakır, ardından Elazığ valiliği; onu derebeylik, devlet otoritesinin gerçek manada tesisi, ağa-köylü ilişkileri üzerinde araştırma ve uygulamalara sevk etmişti.

Diyarbakır'a geldiğinde Şeyh Sait İsyanı[18] henüz bitmişti. Neler yapabileceğini düşünen Ali Cemal'e bir köylü çözemediği sorunu için başvurmuştu. Miras intikali için köydeki ihtiyar heyetinin imzalaması gereken kâğıtları imzalamadığından şikâyet eden köylü, Vali'den yardımını rica etmişti. Vali'nin ihtiyar heyeti nezdinde, zorlama da içeren bütün girişimleri sonuçsuz kalmış, heyet söz konusu belgeleri imzalamamıştır. Bu olayın kendisi üzerindeki etkisini; *"... İsyanın bastırılmasına karşın devletin burada otorite kurmasını engelleyen bir üst otorite olmalıydı. Bunu bulmaya ve ortadan kaldırmaya koyuldum... Şark vilayetlerinde hükümet... kudretini ayağa kaldırmak... insanların vicdanlarını kazanmak, sorunlarını, ... çözecek yolları bulmak zorunlu idi."* [19] şeklinde ifade etmiştir.

Bölgenin tarihi ve sosyal yapısını ele alan eserlere eğildi, bir ay aralıksız köyleri dolaşarak yaşadıkları sorunlar hakkında köylüden etraflı bilgi edindi. Köylülerin kurtuluşu yeni hükümetten Cumhuriyet'ten beklediklerini, umduklarını işitti. Ali Cemal kendi ifadesi ile sorunların kaynağını tespit etmişti. Buna göre, Bizans, Selçuklu, Osmanlı yönetimlerinde, bazı düzeltim girişimleri olsa da, Güneydoğu Anadolu'da cari olan derebeylik sistemi esaslı bir değişikliğe uğramamıştı. Osmanlı'da

---

[15] Aynacıoğulları İsyanı: Tokat, Yıldızeli, Mecitözü, Amasya, Çorum, Sorgun, Yıldızeli, Çamlıbel, Sungurlu, Alaca, Yozgat, Kırşehir, Maden Çiçekdağı yörelerinde, resmi binalara baskın, hükümet güçlerinin silahlarının, hayvanlarının gasp edilmesi, halkın soyulması şeklinde eylemlerde bulunan eşkıya grubunun 13 Aralık 1920'de Turhal Zile arasında başlattığı isyan. Giderek daha geniş bir alan yayılan ayaklanma, 20 Kasım 1921'de tamamen sona erdirilmiştir. **Türk İstiklal...**, s. 167-176.

[16] "Bir haftaya varmadı. Nalsızlıktan yürüyemeyen asilerin hayvanları terkedildi. Yaya kalan asiler dağıldılar, üçer beşer ele geçirildiler." Bardakçı, **Anadolu...**, s. 286.

[17] İlhan Bardakçı, **a.g.e.**, s. 111.

[18] Şeyh Sait İsyanı 13 Şubat 1925'te Bingöl'de başladı. 12 Nisan'da Şeyh Sait ele geçirildi. Ayaklanmaya katılanları yargılayan Doğu İstiklal Mahkemesi'nin kararları 28 Haziran 1925'te açıklandı. Necdet Aysal, "Atatürk Döneminde İç Politika" **Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, (Editör: T. Faik Ertan), 6. Basım, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2018. s.169-171.

[19] Ali Cemal Bardakçı, **Devşirmelerle, Sığıntılardan ve Mütegallibeden Neler Çektik?**, Bolu Vilayet Matbaası, 1942.s. 136-138.

feodal güçlerin, resmi vazifeler yoluyla hükümet nüfuzu ile daha da güçlenmişti. Zalim-mazlum, efendi-köle olma ikiliği dışında başka seçenek bırakmayan feodal sistemde ağalar, köylülerin mal ve canları üzerinde tasarruf sahibi, vergi alan, hüküm veren/uygulayandı, silahlı güçleri de vardı.

Şeyh Sait İsyanının temel sebebinin toprak meselesi ile ilgili olduğuna kani olan Ali Cemal'in ayaklanma konusundaki saptamaları önemli olsa gerektir: *"Asiler evvela... Derebeylerin koruyucusu saydıkları hükümete hücum ettiler. Diyarbakır'a hâkim olsalardı ilk işleri derebeyleri asmak ve topraklarını almak olacaktı... Köylüler isyanın bastırılışını, devletin beyler hesabına yaptığı bir iş olarak görüyorlardı."*[20]

Ali Cemal Bey, devlet ile halk arasında sıcak bağlar kurabilmek için seçkin arkadaşları ve Bismil aşiretine mensup kişilerin desteği ile 13 Eylül 1925'te Diyarbakır Halo Köyü'nde, 25 Eylül'de Silvan Kinyat Köyü'nde mülki erkanı, geniş köylü kitlesi ile buluşturmuştur. Vali'nin önerisinin Hükümet katında kabul görmesi ile Vilayet'te hükümete ait binlerce dönüm arazinin topraksız köylülere dağıtımına başlanmıştı.[21] Ayrıca ağaların gayrı meşru yollarla köylülerin elinden aldığı taşınmazlar için *"gasp olunmuş emlak ve araziyi geri alma komisyonları"* kurulmuştu. Komisyonlara yoğun başvuru olmuş, bu arada rıza yoluyla mal iadesi konusunda da epey yol alınmıştı.

Uygulamalardan rahatsız olan ağaların, haklarında gıyabi tutuklama kararı olan şahısları kullanma olasılığını göz önünde tutan Ali Cemal, bu kapsamdaki kişilerin tutuksuz yargılanmalarının önemini ilgili kurumlara iletmiş, nihayet TBMM bu yolda yasal düzenlemeye gitmişti.[22] Diyarbakır çevresinde üç bin beş yüzden fazla gıyabi mahkûm vardı. Çoğunluğu haksız yere ağalarca mahkûm edilmişti.

Vali'nin çalışmaları halk katında memnuniyetle karşılanmaktaydı. Vilayete teşekkür telgrafları çekilmekte, davullu zurnalı şenliklerde, *"yaşasın Cumhuriyet kahrolsun derebeylik"* sesleri yükselmekteydi. [23] Ağalar ise Vali'yi on sekiz maddelik bir liste Hükümet'e şikayet etmişti. Listedeki ilk madde, Vali'nin felsefe merakı ve felsefe kitaplarının çokluğu idi.

1929 yılında Elazığ Valiliği sırasında, teslim olan ve Hükümet kararı gereği, ailesiyle Palu'ya yakın bir köye yerleştirilecek olan Şeyh Sait'in kardeşi Şeyh Tahir ile Ali Cemal Bey arasında ilginç bir konuşma geçmiştir. Şeyh Tahir, kalacakları köydeki yerler hazırlanana kadar kendi köylerinde kalmalarını rica etmiş, zira aşiretinin kadınlarının kaç-göç bilmediklerini, Palu'da kalmaları halinde çarşaf giymeleri gerekeceğini bunun da mümkün olmadığını belirtmiştir. Ali Cemal Bey, Tahir'e 1925'teki ayaklanmanın dini gerekçelerle başladığını hatırlatıp, isyanın başlama ve yoğun halk katılımıyla büyüme sebeplerini sorduğunda Tahir; *"... bir seldir, aktı geçti... O yangının nasıl ve neden çıktığını... öğrenemedim...onlar mı bizim peşimizden geliyordu, yoksa biz mi onların arkasına takılmıştık farkında değilim. Bana öyle geliyor ki biz, selin önünde sürükleyip götürdüğü kütüklerden*

[20] Bardakçı, **Devşirmelerle...**, s. 155-156.
[21] 1923-1945 yılları arasında köylüye dağıtılan toprak miktarı için: Suat Aksoy, **100 Soruda Türkiye'de Toprak Meselesi**, Gerçek yayınevi, İstanbul, 1969, s. 58-63.
[22] Yirminci yüzyıl başlarında Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerindeki ağalık sistemi, ağaların köylü ile ilişkileri hakkında: Doğan Avcıoğlu, **Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün-Yarın**, Birinci Kitap, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1975, s. 175-185.
[23] Bardakçı, **Devşirmelerle...**, s. 181.

başka bir şey değildik."[24] Yöre halkının yüzyıllardır biriken hoşnutsuzluğunun sebebi olan geri sosyal yapıların/ilişkilerin, yıkıcı olayların gelişmesinde, büyümesinde belirleyici olduğu görüşü Ali Cemal Bey'de daha da pekişmiştir.

Vali Ali Cemal Bey, bölgede idarenin bütün yönleri ile ıslah edilmesi, somut adımlarla halkın devlete ısındırılması, adalet duygusunun kökleştirilmesi, ağaların topraklarının kamulaştırılarak geçimini sağlayacak miktarda köylüye toprak verilmesi, böylece köylünün serserilik ve sefaletten kurtulup devletine bağlanmasını acilen yapılması gereken işler olarak zikretmiştir.[25]

3 Aralık 1925 Dâhiliye Vekili'ne yazdığı mektupta vatanın imarı, valilerin vazifeleri, ülke kaynaklarının verimli kullanımı, şehirlerin sorunlarının/önceliklerinin tespiti, özellikle doğu illerinde çalışmaları sevk ve idare edecek-umumi valilik veya müfettişlik unvanı altında-bir teşkilatın gerekliliğine dair önerilerine yer vermiştir.[26] Ali Cemal Bey'in mektubu yazdığı tarihten iki yıl sonra Birinci Umumi Müfettişlik teşkilatı kurulmuştur.

Düşünce Dünyası

İdarecilik hayatından aktardığı kesitlere bakıldığında Ali Cemal Bey'in, Osmanlı Devleti'nin yıkılış olaylarının, zengin düşünsel tartışmalar ile iç içe geçtiği evre olan İkinci Meşrutiyet döneminin, kendi kuşağına kazandırdığı, mücadelecilik ve okuma/öğrenmeyi itiyat edinme vasfını temellük ettiği anlaşılmaktadır.

Döneminin güzide eğitim kurumunda yükseköğrenimini tamamladıktan sonra, maiyet memurluğundan başlayarak nahiye müdürlüğü, kaymakamlık ve valilik yapması, liyakatin esas alındığı dönemi işaret etmekte, genç yaşında kritik görevlere getirilmesi şahsiyeti ve idareciliğindeki başarısından kaynaklanmaktadır. Kişilerin, geleceğin belirsizliği, geleneksel kişi ve kurumlara bağlılık gibi sebeplerle safını belli etme konusunda ikilem yaşayabildiği, tereddüt edebildiği işgal yıllarında Anadolu Hareketi safında yer alması, bağımsızlıkçı yapısı ve isabetli öngörüleri ile ilgili olsa gerektir.

Ali Cemal idareci olarak karşılaştığı sorunların tarihsel kökenini incelemiş, bu çerçevede M. Şemsettin Günaltay'dan Jean de La Bruyère'e, İbni Batuta'dan Reinhart Pieter Anne Dozy'e, Ziya Gökalp'a, Fuat Köprülüye, İbni Haldun'a kıymetli düşünürlerin/araştırmacıların eserlerine eğilmiştir. Bu yaklaşımının ömür boyu sürdüğü anlaşılmaktadır.[27]

Bu araştırma sonunda oluşan kanaat olarak; yukarıda değinilenlerden daha belirleyici biçimde, Ali Cemal'in Türk tarihini kavrayış biçiminin idareciliğine yön verdiği, sorun çözerek halkına yararlı olma azmini takviye ettiği öne sürülebilir.

---

[24]Ali Cemal Bardakçı, **Toprak Davasından Siyasi Partilere**, Işıl Matbaası, İstanbul, 1945, s. 8-9.
[2525] Ali Cemal, 1945 tarihli Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nu, toprak davası yirmi yıl sonra yurdun her bölgesinde kökünden halledilmek yoluna girmiş oldu. Toprak Reformu Cumhuriyet'in en büyük başarılarından olacaktır şeklinde değerlendirmekte, ağaların muhtemel hamlelerini hatırlatıp meselenin zorluklarını da işaret etmiştir. Bardakçı, **Toprak Davasından**…., s. 59-60
[26] Bardakçı, **Devşirmelerle…**, s. 220-224.
[27]Bardakçı, **Anadolu ….**, s. 51-91.

Ali Cemal, Türklerin Orta Asya'da devletler kurdukları dönemde; hakanların, yönettiği halkıyla yakın ilişki kurduğu, kurultay uygulaması ile dönem ölçüleri içinde demokratik bir idare uyguladığı görüşündedir. Türkler geniş coğrafyalarda farklı toplulukları adaletle yönetmiş, din konusunda taassuba yer vermemişti. Bu evrede Türklerin sosyal hayatında kadın kıymetli, saygı gören bir varlıktı ve aile kutsiyeti haiz bir kurumdu.

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerini, İran ve Arap dünyasından dalga dalga gelen din adamlarının, kendi örf, adet ve hurafelerini, din adı altında Türklere empoze etme süreci olarak gören Ali Cemal, Fatih Sultan Mehmet'i, Çandarlı Halil'i idam ederek en üst makamları devşirmelere açan, Türklerin devletten uzaklaştırıldığı dönemi başlatan hükümdar olarak anmaktadır. Psikoloji bilimini de işe koşarak, bilinçaltının atalardan kalma yargıları da sakladığını savunan Ali Cemal, bu itibarla devşirmelerin hiçbir zaman Türkleşmediğini, intikam duygusuyla hareket ettiğini iddia etmiştir. Eserlerinin neredeyse hepsinde Osmanlı dönemi ayaklanmalarına yer vermiş, bütün ayaklanmaları devşirme kökenli yöneticilerin zulme dayalı yönetimlerine Türklerin haklı tepkisi olarak yorumlamıştır.[28] Çandarlı Halil, Genç Osman ve Alemdar Mustafa Paşa'nın faaliyetlerini, Osmanoğulları'nın Türklerden gasp ettiği iktidarı, yeniden ele geçirme mücadelesi olarak değerlendirmiştir.

Ulema sınıfını, yabancı akım ve itikatları Türk toplumuna aşılayan, halk yararı anlayışından uzak, menfaatçi bir grup olarak nitelemiştir. Dinin Türk kültürüne uymayan yorumlarının; kadının değersizleştirilmesi, Saray'a/devşirmelere muhalif görüşlerin ezilmesine cevaz verilmesi gibi gelişmelerin kaynağı olduğunu vurgulamıştır.[29]

İttihat ve Terakki Partisi'ni, iyi niyetli ama sorunları bilmeyen, halkın ruh haline nüfuz edemeyen şeklinde değerlendirmiş, İkinci Meşrutiyet dönemini de *Saray, kara taassup ve dönmeler (devşirmeler)* iktidarının bir köşede sindiği ama yenilgiye uğratılamadığı evre olarak yorumlamıştır.

Türk Devrimi ile hukuki, siyasi, dini, içtimai sahalarda gerçekleştirilen bütün dönüşümleri, isabetli ve gerekli atılımlar olarak değerlendirmiş, Atatürk İlkeleri'ni, refah saadet, ebedi kurtuluş yolu üzerindeki işaret fenerleri olarak kabul etmiştir.

Türk Devrimi'nin hızlı, sarsıntılı ve halk kültürü gerçeğini göz ardı ederek gerçekleşip gerçekleşmediğine dair zaman zaman yapılan tartışmalar bilinince, Ali Cemal'in konuya dair yorumu özgün olma özelliğini korumaktadır: "*İnkılaplarımızın yıktığı müesseseler, kaldırdıkları ananeler kıymetler, esasen bizim öz malımız olan şeyler değildi. ... Bunlar vücudumuza uygun düşmeyen, ayaklarımızı sıkarak ıstırap veren zorla giydirilmiş yabancı malı hazır elbise ve ayakkabıdan farksızdılar. ...bize zorla kabul ve hazm ettirilmek istenen, yabancı harsların tesirleri altından çıkarak milli benliğimize kavuştuk. Bu sebeple inkılaplarımızda tedriç, tekâmül bahse mevzu olamaz.*"[30]

---

[28] Bardakçı, **Devşirmelerle...**, s. 56-62.
[29] Bardakçı, **Alevilik ...**, s. 35-36.
[30] Bardakçı, **Anadolu...**, s. 91.

Sonuç

Türk Kurtuluş Savaşı'nı yürüten kadroların, kongrelerle başlayıp TBMM'nin açılışı ile meşru bir zeminde, muhtelif cephelerde mücadele ettiği yıllarda, genç Kaymakam Ali Cemal Bey, bağımsızlık mücadelesinden yana ve iyi idareci olma vasıflarıyla kritik görevlere getirilmiştir. 1919'da Ankara'da asayişi sağlama, Çorum'da kara propaganda ile çıkabilecek mezhep kavgalarını önleme, Diyarbakır'da isyan sonrası yaraları sarma ve halk ile devlet arasında yakın bağlar oluşturma görevlerini üstlenmiştir.

Ali Cemal (Bardakçı) Bey'in dirayeti, eğitimi, inanmış bir özgürlükçü ve Cumhuriyetçi olması ve halkla samimi iletişim kurabilmesi, başarılı yöneticiliğinin hazırlayıcıları olmuştur. Hacıbektaş'ta Çelebi Cemalettin Efendi'ye Alevilik, Aleviliğin ritüellerinin, sembollerinin eski Türk kültürünün yeni şekillerde yaşayan biçimleri olduğunu, Çelebi'de hayranlık uyandıracak bilgi birikimi ile anlatırken, Çorum'da halkı şehri savunmak için örgütlerken, üç yüz yıl önce Çorum'da yaşanmış kahramanlığı anlatan şiiri okurken, toplumunu tanıma çabası ile sürekli okuyan, bilgisini pratikle bütünleştiren bir idarecidir.

Selçuklu özellikle de Osmanlı tarihini, Türkleri anlamamış, kıymet vermemiş devşirme/dönme yöneticilerin zulüm yönetimi/asırları olarak kavrayışı, Türklerin tarihte büyük işler yapmış bir ulus olduğu inancı ile birleşince, Ali Cemal adeta yüzyılların kayıplarını telafi etmek için kendisini sorumlu görmüş, bu yolda toplum faydası temelinde çalışan bir idareci olmaya çalışmıştır.

Türk Halkı'nın zaferle taçlanan mücadele süreci, onurlu ve saygın hedefe yönelmiş bir bütün olarak ele alınırsa, Ali Cemal'in bu yazıya konu olan fikir ve uygulamalarını, o bütünün kıymetli bir parçası olarak değerlendirmek yerinde bir tutum olacaktır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

TİTE Arşivi

Makaleler

Aysal, Necdet; "Atatürk Döneminde İç Politika", **Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, (Editör: T. Faik Ertan), 6. Basım, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2018. s. 155-179.

----------; "Milli Mücadelede Mustafa Kemal Paşa ve Ankara", **İkinci Ulusal Sakarya Zaferi ve Haymana Sempozyumu**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2015, s. 3-27.

Kitaplar

Aksoy, Suat; **100 Soruda Türkiye'de Toprak Meselesi**, Gerçek yayınevi, İstanbul, 1969.

Atatürk, Mustafa Kemal; **Söylev**, (Basıma Hazırlayan: Hıfzı Veldet Velidedeoğlu), 3 Cilt, 11. Basım, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1982.

Avcıoğlu, Doğan; **Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün-Yarın**, Birinci Kitap, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1975.

Baltaoğlu, Ali Galip; Atatürk'ün Seçkin Bir İdarecisi Ali Cemal Bardakçı, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 1994, Sayı: 1, s. 267-268.

Bardakçı, Cemal; **Alevilik-Ahilik Bektaşilik**, 4. Basım, (Yayın Yeri Yok), Ankara, 1970.

----------; **Anadolu İsyanları**, Koşkun Basımevi, İstanbul, 1940.

----------; **Devşirmelerle, Sığıntılardan ve Mütegallibeden Neler Çektik?**, Bolu Vilayet Matbaası, 1942.

----------; **Toprak Davasından Siyasi Partilere**, Işıl Matbaası, İstanbul, 1945

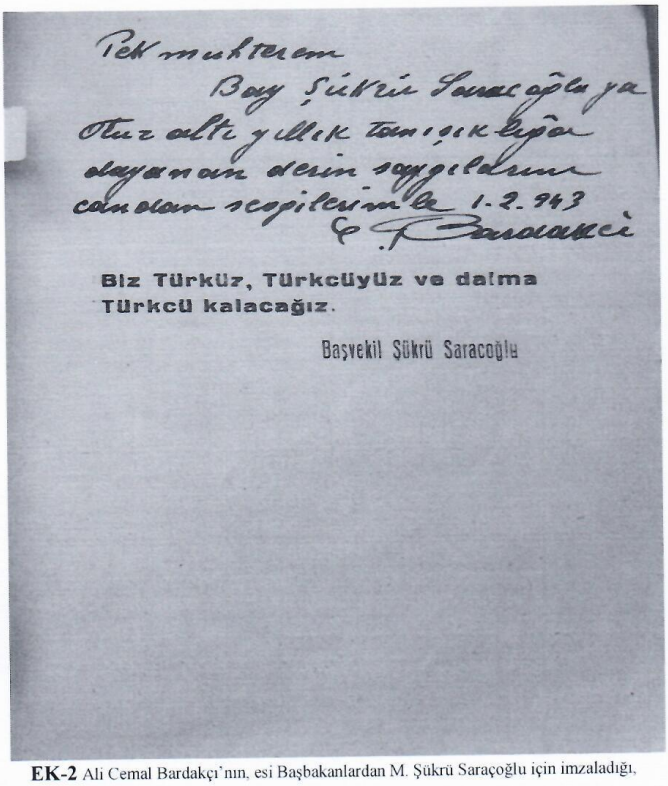
Bardakçı, İlhan; **Taşhan'dan Kadifekale'ye**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1975.

İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921), Türk İstiklal Harbi, VI. C, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1974.

Ekler

EK-1: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, FK. 36, G. 26, B. 26 001.
Haymana Kaymakamı Ali Cemal Bey, Haymanalı atlılarla 27 Aralık 1919'da, Ankara girişimde Mustafa Kemal'i karşılarken.

EK-2 Ali Cemal Bardakçı'nın, esi Başbakanlardan M. Şükrü Saraçoğlu için imzaladığı, Devşirmelerle, Sığıntılardan ve Mütegallibeden Neler Çektik?, adlı kitabının iç kapağı.